

Vaste Commissie voor Taaltoezicht
Warandeborg 4 – 1000 BRUSSEL

Brussel, 1 juli 2021

Uw brief van: 14 mei 2021
Uw kenmerk: GG/TAB/SAM/Che-5180/2021
Ons kenmerk: 53.235/III/PF
NB

Betreft: berichten en mededelingen aan het publiek

In zitting van 29 juni 2021 onderzocht de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, in verenigde afdelingen, uw vraag om advies van 14 mei 2021 betreffende de berichten en de mededelingen aan het publiek door de NMBS.

In uw brief van 14 mei 2021 stelde u het volgende: (vertaling)

“Overeenkomstig artikel 36, § 1, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven, zijn de autonome overheidsbedrijven, alsmede hun dochterondernemingen die zij betrekken bij de uitvoering van hun taken van openbare dienst en waarin het belang van de overheid in het kapitaal meer dan 50 % bedraagt, onderworpen aan de bepalingen van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966.

In artikel 1, § 4, van de wet van 21 maart 1991 wordt de NMBS ingedeeld bij de autonome overheidsbedrijven. Zij is derhalve onderworpen aan de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

Krachtens artikel 156, 1° en 2°, van de wet van 21 maart 1991 behoren tot de taken van openbare dienst van de NMBS het binnenlands en grensoverschrijdend vervoer van passagiers, met inbegrip van het onthaal en de informatie van haar klanten.

Teneinde duidelijkheid en rechtszekerheid te verkrijgen omtrent de juiste toepassing van de gecoördineerde wetten, verzoek ik U hierbij, overeenkomstig artikel 61, § 2, om advies over de volgende overwegingen en vragen.

Het gebruik van de talen in het kader van de vervoersactiviteiten van de NMBS is regelmatig het voorwerp van diverse parlementaire vragen. De vraag die mij onlangs werd gesteld betreft de mogelijkheid om het Engels te gebruiken in mondelinge aankondigingen in treinen en op perrons voor binnenlands verkeer.

In het licht van de toenemende internationalisering en liberalisering van de spoorwegen is de NMBS hier voorstander van. Zij wenst voorrang te geven aan de treingebruikers en hun comfort door middel van communicatie die voor iedereen toegankelijk is, ongeacht de moedertaal of de herkomst van de reiziger.

Volgens de gecoördineerde wetten en de vaste rechtspraak van de Commissie zijn mondelinge mededelingen in stations en op treinen berichten en mededelingen aan het publiek.

Deze mededelingen dienen uitsluitend in het Nederlands te worden gedaan in het homogene Nederlandse taalgebied, in het Frans in het homogene Franse taalgebied, en in het Frans en het Nederlands in het tweetalig gebied van Brussel-Hoofdstad.

Op deze algemene regel voorzien de wetgeving inzake het gebruik van de talen en de rechtspraak van de Commissie in bepaalde uitzonderingen, onder bepaalde voorwaarden, met betrekking tot aankondigingen en mededelingen die bestemd zijn voor toeristen en het internationaal publiek. Aldus kunnen, naast de taal van het gebied, andere talen worden gebruikt in de communicatie, waarbij voorrang wordt gegeven aan de taal van het gebied.

De Commissie heeft al toegestaan dat het Engels wordt gebruikt in aankondigingen voor passagiers op internationale treinen en in de grootste Belgische stations voor internationale treinen en treinen naar de nationale luchthaven.

Is in deze omstandigheden en afgezien van de bovengenoemde gevallen, is het gebruik van het Engels in treinen en stations voor binnenlands verkeer verenigbaar met de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen ?

Zo niet, bestaat de enige mogelijkheid om de NMBS te ontslaan van de verplichtingen die in de gecoördineerde wetten zijn vervat, erin om nieuwe afwijkende wettelijke maatregelen te treffen, overeenkomstig artikel 1, § 1, dat bepaalt dat deze gecoördineerde wetten van toepassing zijn op de gecentraliseerde en gedecentraliseerde openbare diensten van de Staat, zover zij inzake taalgebruik niet beheerst worden door een andere wet ?

Voorts heeft de Raad van State in zijn advies 62.411/2/AG van 2 maart 2018 over een wetsontwerp tot oprichting van het *Brussels International Business Court* geoordeeld dat openbare diensten in beginsel de officiële talen moeten gebruiken, maar dat het gebruik van een andere taal kan worden geregeld voor zover het gebruik van de officiële taal of talen wegens de aard van de zaak onmogelijk is of indien de behoeften van de dienst of het algemeen belang het gebruik van andere talen vereisen. Als aan deze voorwaarde is voldaan, kan het gebruik van een andere taal worden geregeld, op bijkomenden voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan het voorrang van de taal of talen van het gebied (artikel 4, lid 1, van de Grondwet) en dat het beginsel van gelijkheid en het verbod op discriminatie niet worden geschonden (artikelen 10 en 11 van de Grondwet).

Zou het gebruik van het Engels in dit verband gerechtvaardigd kunnen worden door de noodzaak om aan de anderstalige treingebruikers mededelingen te verstrekken in een taal die voor hen gemakkelijker toegankelijk is, bijvoorbeeld wanneer de treinen op weg zijn naar toeristische bestemmingen? ”

*
* *

A Algemeen beginselen

Mondelinge aankondigingen, berichten via schermen, informatie op affiches, ... zijn berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, in de zin van de bij koninklijk besluit van 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (SWT) (VCT 9 maart 2006, nr. 36.020).

De stations van de NMBS dienen gekwalificeerd te worden als plaatselijke diensten (zie VCT-adviezen 37.091 van 15 december 2005; 38.068 en 39.125 van 7 september 2006; 39.083 van 24 mei 2007; 42.181 van 16 september 2009).

De stations gelegen in het homogeen taalgebied moeten overeenkomstig artikel 11, § 1 SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, uitsluitend opstellen in de taal van hun gebied.

De stations gelegen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad moeten overeenkomstig artikel 18 SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, opstellen in twee talen, zowel in het Nederlands als in het Frans, op voet van gelijkheid.

De stations gelegen in het Duitse taalgebied moeten overeenkomstig artikel 11, § 2, eerste lid SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, opstellen in het Duits en in het Frans, met voorrang voor het Duits.

De stations gelegen in de taalgrensgemeenten moeten overeenkomstig artikel 12, § 2, tweede lid SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, opstellen in het Nederlands en in het Frans, met voorrang voor de taal van het taalgebied.

De stations gelegen in randgemeenten moeten overeenkomstig artikel 24 SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, opstellen in het Nederlands en in het Frans, met voorrang voor het Nederlands.

Treinen zijn gewestelijke diensten waarvan de nadere kwalificatie afhankelijk is van welke taalgebieden en gemeenten zij doorkruisen.

Wanneer een trein enkel gemeenten van een homogeen taalgebied doorkruist, zoals de lijn Leuven/Mechelen/Gent of de lijn Luik/Namen/Bergen, dient deze trein te worden gekwalificeerd als een gewestelijke dienst in de zin van artikel 33, § 1, eerste lid SWT. Overeenkomstig artikel 33, § 1, tweede lid SWT dient zulke dienst de taal van zijn gebied te gebruiken in zijn berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn.

Wanneer een trein enkel gemeenten uit het Nederlands of het Frans taalgebied doorkruist, met inbegrip van één of meerdere taalgrens- of randgemeente(n), zoals de lijn Ronse/Eeklo, dient deze trein te worden gekwalificeerd als een gewestelijke dienst in de zin van artikel 34, § 1, eerste lid, a) SWT. Zijn berichten en mededelingen die hij rechtstreeks richt aan het publiek, dient hij overeenkomstig artikel 34, § 1, derde lid SWT op te stellen in de taal of talen die ter zake zijn opgelegd aan de plaatselijke diensten waar zijn zetel gevestigd is.

In haar advies 28.033 van 17 februari en 6 maart 1997 stelt de VCT dat de regel van artikel 34, § 1, derde lid SWT op de volgende wijze moet worden geïnterpreteerd:

“De strikte toepassing van de wet zou tot gevolg hebben dat de provincie Limburg de berichten en mededelingen die zij rechtstreeks tot het publiek richt enkel in het Nederlands zou stellen, ook als zij zich richt tot het publiek van de gemeenten met een speciale taalregeling.

In haar advies nr. 1.868 van 5 oktober 1967 heeft de VCT geoordeeld dat de letterlijke toepassing van de wet de tweetaligheid onmogelijk zou maken voor de berichten en mededelingen bestemd voor het publiek van de gemeenten uit het ambtsgebied die met een speciale regeling zijn begiftigd en dat een dergelijke interpretatie regelrecht zou indruisen tegen de algemene inrichting van de wet, die enerzijds de homogeniteit van de eentalige gebieden heeft willen verstevigen en anderzijds, in sommige gevallen, uitdrukkelijk faciliteiten heeft toegekend aan de taalminderheden van sommige gemeenten.

In haar advies nr. 1.980 van 28 september 1967 betreffende de berichten en mededelingen die door de centrale en daaraan gelijkgestelde diensten aan het publiek worden gericht, heeft de VCT geoordeeld dat er voor de toepassing van artikel 34, § 1, voorschriften moeten worden aangenomen die zowel de letter van de wet als de 2 bovenvernoemde doelstellingen van de wetgever eerbiedigen.

De VCT is bijgevolg van oordeel dat indien de wetgever in de mogelijkheid heeft voorzien dat de taal gebruikt wordt die is opgelegd aan de plaatselijke diensten van de gemeente waar de zetel van de dienst gevestigd is, deze enkel betrekking heeft op de berichten en mededelingen die rechtstreeks tot het publiek worden gericht in of op de gebouwen van die diensten. De berichten en mededelingen die tot het publiek worden gericht in de andere gemeenten van het ambtsgebied moeten daarentegen de normale taalregeling volgen die ter zake aan de plaatselijke diensten van die gemeenten is opgelegd.”

Wanneer een trein meerdere taalgebieden doorkruist, dient deze trein te worden gekwalificeerd als een gewestelijke dienst in de zin van artikel 35 of 36 SWT. In haar advies 40.077 van 13 juni 2008 heeft de VCT bijvoorbeeld geoordeeld dat de lijn Brussel-Nationaal/'S-Gravenbrakel dient te worden gekwalificeerd als een gewestelijke dienst in de zin van artikel 35, § 1, b SWT. De VCT adviseerde vervolgens dat zulke dienst viel onder dezelfde regeling als de plaatselijke diensten van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en daarom op grond van artikel 18 SWT de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, in het Nederlands en het Frans dient te stellen.

In haar advies nr. 36.020 van 9 maart 2006 heeft de VCT de toepassing van deze tweetaligheid weliswaar op de volgende wijze genuanceerd:

“Wat de toepassing van de tweetaligheid betreft, waarbij de VCT steunt op de beschouwingen van het advies 1980 dat werd uitgebracht op 28 september 1967 betreffende de berichten en mededelingen die door de centrale en daarmee gelijkgestelde diensten rechtstreeks aan het publiek worden gericht, en het advies 1868 van 5 oktober 1967 betreffende de berichten en mededelingen die door de gewestelijke diensten rechtstreeks aan het publiek worden gericht, heeft de VCT steeds gesteld dat de tweetaligheid t.a.v. de wetgeving enkel verantwoord is voor de mededelingen die aan het publiek van de gemeenten van Brussel-Hoofdstad, de randgemeenten en de taalgrensgemeenten worden gericht (cfr. advies 28.263/B van 28 februari 1997 en 36.127

van 24 februari 2005); voor de mededelingen die aan het publiek van de homogene gemeenten worden gericht, is eentaligheid echter de regel.

Met betrekking tot de treinen die meerdere taalgebieden aandoen, komt dat erop neer dat de mondelinge aankondigingen en de – uiteraard verwijderbare – schermmededelingen, in het Nederlands en het Frans geformuleerd zullen worden wanneer de trein door het tweetalige Brussels Hoofdstedelijke Gewest rijdt, in het Nederlands of het Frans wanneer de trein zich in het Nederlandse of Franse taalgebied bevindt, en zelfs in het Frans en het Duits wanneer de trein het Duitse taalgebied doorkruist (art. 11, §2, SWT).”

Uit het voorgaande volgt dat overeenkomstig de SWT enkel de taal van het gebied gebruikt mag worden in de treinen en de stations in het eentalig gebied. In het homogeen Nederlands taalgebied dienen de mondelinge aankondigingen, berichten via schermen en andere berichten en mededelingen bestemd voor het publiek enkel te gebeuren in het Nederlands, in het homogeen Frans taalgebied het Frans.

Uit het voorgaande volgt dat overeenkomstig de SWT het Nederlands en het Frans dient te worden gebruikt in de treinen en de stations in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en de taalgrens- en de randgemeenten, en het Duits en het Frans in de gemeenten gelegen in het Duitse taalgebied.

B Berichten en mededelingen bestemd voor toeristen

Artikel 11, § 3 SWT voorziet echter een uitzondering op de algemene regel dat de berichten en mededelingen die voor het publiek bestemd zijn, in het homogeen taalgebied worden gesteld in de taal van het gebied:

“De gemeenteraden van de toeristische centra mogen beslissen dat de berichten en mededelingen, die voor de toeristen bestemd zijn, ten minste in drie talen gesteld worden. Binnen acht dagen delen zij de inhoud van hun beraadslagingen mede aan de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.”

In haar adviezen nrs. 47.184 en 47.185 van 4 december 2015 interpreteerde de Nederlandse afdeling van de VCT artikel 11, § 3 SWT als volgt:

“Aan deze mogelijkheid van artikel 11, § 3 SWT, heeft de wetgever een dubbele vormvoorwaarde verbonden: de gemeenteraad moet enerzijds een beslissing nemen dat de berichten die bestemd zijn voor de toeristen tenminste in drie talen (waarmee de drie landstalen Nederlands, Frans en Duits, met voorrang voor de streektaal, worden bedoeld) worden gesteld, anderzijds moet de inhoud van de beslissing binnen de acht dagen aan de VCT worden meegedeeld.

In dit verband dient eveneens te worden opgemerkt dat de gemeente die tot vermelde beslissing overgaat reeds dient te beschikken over een erkenning als toeristisch centrum. Deze erkenning kan worden verleend door de daartoe bevoegde overheden (vb.: FOD Economie, FOD Werk...). Het komt niet aan de VCT toe een gemeente als toeristisch centrum te erkennen. Zij gaat bij ontvangst van de beraadslaging van de gemeente na of deze wel aantoonde dat zij als toeristisch centrum is erkend en derhalve toepassing kan maken van artikel 11, § 3 SWT. In ontkennend geval wijst de VCT de

gemeente erop dat deze voorafgaande erkenning als toeristisch centrum onontbeerlijk is om van de mogelijkheid voorzien in artikel 11, § 3 SWT, gebruik te kunnen maken.”

In haar advies nr. 48.100 van 15 april 2016 heeft de Nederlandse afdeling van de VCT volgend advies uitgebracht over de toepassing van artikel 11, § 3 SWT ten aanzien van andere overheden dan gemeenten:

“Evenmin als de VCT een gemeente als toeristisch centrum kan erkennen ten einde meertalige berichten voor toeristen toe te laten, kan zij ook geen domeinen van andere overheden als toeristisch centrum erkennen en toelating geven om meertalige publicaties op te stellen. De SWT bevatten trouwens ten aanzien van andere dan plaatselijke overheden geen gelijkaardige bepaling als artikel 11, §3 voor de gemeenten. Deze laatste bepaling is, zoals gesteld, een uitzonderingsbepaling die restrictief moet worden geïnterpreteerd.

Hiervan uitgaande kan de Nederlandse afdeling aanvaarden dat alleen de domeinen bedoeld in bijlage 1 die zich op het grondgebied van een gemeente bevinden die als toeristisch centrum is erkend, de specifieke informatie over het domein bestemd voor de toeristen meertalig kunnen aanbieden.”

Uit het voorgaande volgt dat enkel van de uitzondering van artikel 11, § 3 SWT gebruik kan worden gemaakt in de stations gelegen in een eentalig gebied, en dit op grond van de volgende voorwaarden:

- het station dient zich te bevinden op het grondgebied van een gemeente die erkend is als een toeristisch centrum door de daartoe bevoegde overheid;
- indien niet het volledige grondgebied van de gemeente erkend is, dient het station zich te bevinden binnen het erkende gedeelte van het grondgebied;
- de gemeenteraad van die gemeente moet de beslissing hebben genomen dat de berichten en mededelingen die bestemd zijn voor toeristen, ten minste in de drie talen worden gesteld;
- de berichten en mededelingen moeten specifiek gericht zijn aan toeristen. Alle andere berichten en mededelingen die bestemd zijn voor het publiek, dienen uitsluitend in de taal van het gebied te worden gesteld;
- deze berichten en mededelingen bestemd voor toeristen dienen minstens in de drie landstalen (Nederlands, Frans en Duits), met voorrang voor de streektaal, te worden gesteld voordat ze kunnen worden afgekondigd in een andere taal, zoals het Engels.

In haar adviespraktijk, zoals in de adviezen nrs. 51.240 van 20 september 2019 en 50.452 van 29 maart 2019), heeft de VCT artikel 11, § 3 SWT naar analogie ook toegepast op gemeenten gelegen in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad. Zo onder meer werd een gedeelte van de stad Brussel, een gedeelte van de gemeente Elsene en een gedeelte van de gemeente Sint-Joost-ten-Node erkend als toeristisch centrum.

C Berichten en mededelingen bestemd voor internationaal publiek

Wanneer berichten en mededelingen bestemd zijn voor een internationaal publiek, kunnen deze berichten en mededelingen volgens de vaste rechtspraak van de VCT ook worden gesteld in andere talen dan de taal van het gebied. De VCT heeft al eerder geoordeeld dat dit mogelijk is voor mondelinge of schriftelijke mededelingen aan het publiek in het treinstation van de luchthaven Brussel-Nationaal (VCT 12 juni 2009, nr. 40.234) of voor aankondigingen in de grootste stations van België voor de internationale treinen en voor de treinen naar de nationale luchthaven (VCT 18 oktober 2013, nr. 45.048). Deze berichten en mededelingen mogen naast de in België gesproken talen ook in andere talen worden gesteld, met steeds voorrang voor de taal van het gebied.

D Besluit

1) Huidige situatie

Op grond van artikel 11, § 3 SWT en de vaste rechtspraak van de VCT kan enkel, wat de stations betreft, het Engels worden gebruikt in de hierboven omschreven gevallen. Wanneer er wordt besloten om de informatie te verstrekken in de stations in andere talen dan de taal van het gebied, dient deze informatie altijd minstens in alle drie landstalen (Nederlands, Frans en Duits) te worden verstrekt.

Kortom, onverminderd wat voorafgaat, is het verstrekken van informatie in de stations in het Engels niet mogelijk, zonder dit ook systematisch tegelijkertijd te doen in het Duits.

2) Mogelijke wetswijziging

De mogelijkheid van de wetgever om een afwijking te voorzien op de verplichtingen van de SWT staat vermeld in artikel 1, § 1, 1° SWT. Het komt derhalve aan de wetgever toe om te oordelen over de opportuniteit om van de SWT af te wijken. Een afwijking van een regel die in de algemene lijn ligt van de SWT, moet in de strikte zin worden uitgelegd (R.v.St. 16 september 1969, nr. 13.685; R.v.St. 13 januari 1970, nr. 13.894).

De wetgever dient hierbij evenwel rekening te houden met de beschouwingen van de Raad van State, afdeling wetgeving, in zijn advies nr. 62.411/2/AV van 2 maart 2018 over een voorontwerp van wet ‘houdende oprichting van het Brussels International Business Court’:

“Uit het geheel van de voorgaande overwegingen besluit de Raad van State dat in beginsel de openbare diensten – en ook de rechterlijke macht – de officiële talen dienen te gebruiken, doch dat het gebruik van een andere taal kan worden geregeld voor zover het gebruik van de officiële taal of de officiële talen onmogelijk blijkt te zijn uit de aard der zaak of voor zover de behoeften van de diensten of van het algemeen belang het gebruik van andere talen noodzakelijk maken. Indien aan die voorwaarde is voldaan, kan het gebruik van een andere taal worden geregeld, onder de bijkomende voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan de voorrang van de taal of de talen van het gebied (artikel 4, eerste lid, van de Grondwet) en dat geen afbreuk wordt gedaan aan het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod (artikelen 10 en 11 van de Grondwet).”

Hieruit volgt dat het aan de wetgever toebehoort om de opportuniteit te beoordelen van de toepassing van het gebruik van het Engels in de situaties waarin dit op dit moment niet toegestaan is overeenkomstig de SWT. Ze dient hierbij echter wel de rekening houden met bovenstaande beschouwingen van de Raad van State.